

Til genitivapostroffen's forsvar

Af Peter Juul Nielsen

The use of apostrophe before the genitive *s* in Danish in e.g. *Poul's pølser* 'Poul's sausages' is a pet aversion among many of those concerned about correct language, and indeed the apostrophe in *Poul's pølser* is a violation of the current Danish spelling rules. This article presents arguments in defence of a general use of 's as the marker of the genitive in Danish. The point of departure is an account of the grammar of the genitive in Modern Danish and the status of the element *s*, which is not in the present-day language an inflectional ending on the word level, but a clitic on the level of the noun phrase. Having established the structural properties of the genitive, the article discusses the primary principles of language regulation and spelling conventions that speak in favour of the genitive apostrophe and against it. The article concludes that there are substantial and quite compelling arguments in favour of approving 's as a general genitive marker based on internal linguistic properties and a democratic approach to language regulation.

1. Indledning¹

“Endelig!”, lød det i 2016 i Jyllands-Postens overskrift (Jyllands-Posten 1.12.16) da Jensen's Bøfhus opgav apostroffen og blev til Jensens Bøfhus. Kædens brug af apostrof før genitiv-*s* var i strid med de danske retskrivningsregler, og Dansk Sprognævn glædede sig over at navnet blev bragt i overensstemmelse med de fastlagte normer. Til Jyllands-Posten udtalte seniorforsker Margrethe Heidemann Andersen:

Stavefejl i store firmaers logoer er ganske givet medvirkende til at stavefejl udbredes, og set i det lys er det godt, at Jensens Bøfhus nu skriver deres genitiv korrekt. Det er en ganske udbredt fejl at bruge apostrof i genitiv på dansk. Der er formentlig tale om afsmitning fra engelsk.

Også andre med et professionelt forhold til dansk og skrivning kunne glæde sig. Madanmelder ved Berlingske Svend Rasmussen skrev før Jensens indordning om “kædens lemfældige omgang med apostroffer – som jeg nærmest vil kalde grammatisk kriminelt og i hvert fald udansk” (Ber-

¹ For gode samtaler om genitiven og dens retskrivning og for hjælp med eksempler takker jeg Eva Skafte Jensen, Jessie Leigh Nielsen, Lars Heltoft og Bjarne Simmelkjær Sandgaard Hansen. For konstruktive kritiske kommentarer og et grundigt eftersyn af manuskriptet takker jeg redaktør Simon Skovgaard Boeck og en anonym bedømmer.

lingske 25.9.14). En apostroffejl som den i Jensen-navnet er en grim og latterlig fejl som lyser langt væk af en folkelighed der her er synonym med dårlig dannelse, forstår man. I sin udtalelse til Jyllands-Posten om Jensen-apostroffens exit undrer forfatter og sprogrevser Susanne Staun sig over at bøfkæden har rettet ind efter det gode sproglige selskabs regler på et tidspunkt hvor eliten ifølge Staun er i defensiven. "Det er jo en restaurant for folket, og folket ville nok føle sig mere tryk ved at spise sammen med andre dårlige stavere," udtaler hun (Jyllands-Posten 1.12.16).

Jensen's Bøfhus har nok været stjerneeksemplet, men den ukorrekte genitivapostrof er i det hele taget en yndlingsaversion blandt folk der går op i sproglig korrekthed. På hjemmesiden for foreningen FIDUSO,² der offentliggør indsendte sprogfejlsobservationer, skriver en bruger (5.6.2002) om sit indsendte eksempel *Heller's Yachtværft*: "Denne type apostrof er efterhånden så almindelig at man er nødt til at hæve sin irritationstærskel betragteligt for ikke at tage skade," og en anden følger sit eksempel, *Bruun's Galleri*, (13.10.2003) op med betragtningen "Som dansklærer er det utrolig svært at overbevise sine elever om, at de kun må bruge ejefalds-apostrof ved navne som Jens og Hans".

Der har længe været opmærksomhed på denne skriftsproglige normafvigelse blandt fagfolk. "Med voldsom styrke vælter apostrof-s ind over vort skriftsprog," skriver Erik Hansen (Hansen 1992: 1) og døber fænomenet 'apostrofitis', en betegnelse også Jørn Lund bruger i sine observationer af genitivapostroffen (Lund 1994a, 1994b). Sygeliggørelsen af apostroffen lever videre i Anders W. Berthelsens klumme "Apostrofitis breder sig" i Fyens Stiftstidende, hvor han skriver: "Korrekt brug af genitiv (ejefald) er efterhånden så sjælden, at man får tårer i øjnene af glæde, når man møder den" (Fyens Stiftstidende 15.1.2007), og i Jyllands-Postens sprogklumme (Jyllands-Posten 2.6.2012) skriver Tage Clausen under overskriften "Apostrof er en sygdom" om "den vanvittige og overflødige brug af apostrof".

Dansk retskrivning reguleres ud fra to hovedprincipper (jf. Sprognævnsbekendtgørelsen §1). Det ene er traditionsprincippet der tilsiger at ord og ordformer skrives sådan som man har gjort siden første retskrivningsbekendtgørelse fra 1892. Det andet er sprogbrugsprincippet: "Efter sprogbrugsprincippet skrives ord og ordformer i dansk i overensstemmelse med den praksis, som følges i gode og sikre sprogbrugerens skriftlige sprogbrug" (Sprognævnsbekendtgørelsen §1, stk. 4). Med henvisningen

2 Folkefronten af Intelligente Danskere til Udvikling af Sproglig Omhu, www.fiduso.dk.

til “gode og sikre sprogbrugere” bygger princippet på dannelse og er i sin grund det samme som det Paul Diderichsen i *Sprogsyn og sproglig opdragelse* (1968) kalder autoritetsprincippet:

[V]isse skrifter, skribenter, talere eller skuespillere udpeges af kritikken som særligt efterlignelsesværdige i sproglig henseende, og sprogbrugen bør da afstemmes efter disse (Diderichsen 1968: 153-154).

Modviljen mod og forhånelsen af apostrof før genitiv-*s*, illustreret ovenfor af udtalelserne fra Rasmussen, Staun, Berthelsen m.fl., må betragtes som reaktionen fra gode og sikre sprogbrugere med en høj grad af skriftsproglig dannelse imod de uannedes manglende evne eller vilje til at følge den etablerede norm for hvad der er korrekt.

Grundlaget for genitivreglerne er altså dels traditionsprincippet om at man skal fortsætte med at gøre hvad man har gjort hidtil, dels sprogbrugsprincippet der fastlægger hvad der gælder som rigtigt, ud fra praksis blandt skrivende med en tilstrækkelig grad af dannelse. At dømme ud fra vurderingerne af regelbruddets udbredelse nævnt ovenfor er det ikke klart at den normsættende dannede klasse i tilfældet genitiv udgør en sikker majoritet af sprogbrugere; man får tværtimod indtryk af at det kun er traditionen og dannelsen blandt en stadig mindre gruppe der holder stand mod noget der næsten kunne ligne et flertal med en anden – og ukorrekt – omgang med genitiven.

Denne artikel tager den regelbrydende brug af apostrof ved genitiv i forsvar. Jeg fremlægger en række argumenter der taler for at bruge *’s* som generel markering af genitiv i dansk, altså en regel om at genitiv skrives – eller kan skrives – med *’s* i alle tilfælde. Argumenterne er af to overordnede typer, dels sprogestrukturelle argumenter baseret på morfologiske og syntaktiske forhold omkring genitiven i moderne dansk, dels argumenter der har at gøre med sprogbrugernes forhold til skriftsproget og de mere almene principper for hvad der er god retskrivning.

Artiklen er bygget op således: Jeg afslutter afsnit 1 med en redegørelse for de nuværende retskrivningsregler for genitiv (afsnit 1.1). I afsnit 2 gør jeg rede for genitivens grammatiske og funktionelle egenskaber; redegørelsens pointer er ikke nye, men de er nødvendige som baggrund for de sprogestrukturelle argumenter for apostroffen. Afsnit 3 behandler de argumenter der kan fremføres for brugen af apostrof, og de mulige argumenter imod apostroffen diskuteres. Afsnit 4 behandler forholdene omkring personlige

pronominer i genitiv og possessive pronominer, og spørgsmålet om hvorvidt apostrof før genitiv burde indføres som et krav eller blot en mulighed, og i afsnit 5 argumenterer jeg for hvorfor genitiven ikke skal skrives som et selvstændigt ord. Artiklen rundes af med en konklusion i afsnit 6.

1.1. De aktuelle retskrivningsregler for genitiv

De gældende regler for hvordan genitiv markeres i skrift, er fastlagt i *Retskrivningsordbogen* (2012: 962-963) i § 21 som beskriver hvilken genitivmarkering der skal bruges hvornår. Reglerne kan sammenfattes således:

- Hovedregel: Genitiv markeres som udgangspunkt med *-s*; det gælder for ord der ikke falder ind under reglerne nedenfor, og for forkortelser med forkortelsespunktum.
 - *min bils forlygter, Ivans kat, universitetets fremtid, børnenes leg, alle de søde venners støtte, de unges fest, den ivrige cand.mag.s forslag, afs.s navn og adresse*
- Ord der ender på *s*, *z* eller *x*: Hvis et ord ender på *s*, *z* eller *x*, markeres genitiv med ' (apostrof); det gælder også forkortelser uden forkortelsespunktum. Denne stavningsbaserede regel anvendes i de fleste tilfælde ved ord der fonetisk beskrevet har [s] i udlyd, men dog også ved ord med stumt *s* eller *x*.
 - *den røde bus' forlygter, Jens' kat, den ældre jazz' popularitet, Schweiz' møntfod, den første telefax' indhold, Marx' fritidsbeskæftigelser, SAS' ledelse, htx' status, GDS' forord, din succes' pris, en bordeaux' smag*
- "Ikke-ord": Ved forkortelser uden forkortelsespunktum og ved taltegn, symboler og citatord markeres genitiv med *'s*.
 - *EU's grænser, PKK's aktiviteter, 2 cm's mellemrum, gruppe 22's præsentation, 1968's betydning, Christian IV's breve, 20 %'s rabat, dit t's tværstreg, det kække hej's toneleje*
- Valgfrihed ved ordlignende forkortelser: Hvis en forkortelse kan udtales som et almindeligt ord, markeres genitiv enten efter reglen for forkortelser uden punktum: med *'s*, eller efter reglerne for almindelige ord: med

-s (dog genitiv med ' (apostrof alene) for alle forkortelser der ender på *s*, *x* eller *x*, jf. ovenfor).

- *Nato's/NATO's tropper* eller *Natos/NATOs tropper*, *RUC's rektor* eller *RUCs rektor*

Retskrivningsreglerne for genitiv ved [s] i udlyd, fx i *Jens*, tillod tidligere valg mellem tre former for markering: *Jens'*, *Jens's* eller *Jenses*, altså genitivmærkerne ', 's og *es*, men denne valgfrihed blev afskaffet med 2001-udgaven af *Retskrivningsordbogen*.

For genitiven gælder det altså ifølge de nuværende regler at denne ene grammatiske form har tre forskellige skriftlige udtryk (-s, ' og 's) som bestemmes af de ortografiske træk ved ordet der sættes i genitiv. Kun ved forkortelser der kan udtales som et almindeligt ord, er der valgfrihed mellem to af udtrykkene; i øvrigt giver reglerne ikke mulighed for variation.

2. Genitivens grammatik

Genitiven udgør sammen med de possessive pronominer *min/mit/mine*, *din/dit/dine* m.fl. possessivformerne, eller blot possessiver, i dansk (Hansen & Heltoft 2011: 444). Possessivformernes betydning kan generelt karakteriseres som etablering af en del-helhed-relation mellem possessivformens referent og referenten til den nominalkerne som possessiven lægger sig til (Hansen & Heltoft 2011: 446-447). Nominalkernen betegner en del af possessivreferenten, som udgør helheden:

- (1) naboens [HELHED] campingvogn [DEL]
- (2) bjergets [HELHED] højeste punkt [DEL]

Ejendomsrelationer, som eksemplificeres i (1) (jf. betegnelsen *ejefald*), er et særtilfælde af del-helhed-forholdet, men possessiven betegner ikke nødvendigvis et egentligt ejerforhold, jf. (2).³ I afsnit 4.1 diskuteres genitiven i forhold til de personlige pronominer, herunder possessive pronominer.

Morfologisk har genitivmorfemet overalt udtrykket *s* som udtales [s]: *sol-s* [so:ʔls], *måne-s* [ˈmɔ:nəs]; når genitivmorfemet føjes til en stamme der ender på [s] (i ortografien repræsenteret ved (ikke-stumt) *s*, *z* eller

³ For en gennemgang af genitivanvendelser der ikke uden videre kan betegnes som del-helhed-markerende, se Tøgeby (2001: 44).

x), indskydes der normalt et schwa [ə] som støttevokal, eller ordet har evt. ikke nogen realisering af genitivmorfemet: *Jens* ['jɛnsəs] eller [jɛns], *gods* ['gɔdsəs] eller [gɔs] (Brink et al. 1991: 1645; Basbøll 2005: 232; Hansen & Heltoft 2011: 444).

2.1. Ikke længere en kasusbøjning af substantiver

Helt centralt for de strukturelle, grammatiske forhold omkring genitiven der tjener som argument for at bruge apostrof før *s*'et, er det at genitiven i moderne dansk ikke er en kasusbøjning af substantivet, og at den i det hele taget slet ikke er en ordbøjning. Genitivmarkøren *s* er derimod et grammatisk morfem på ledniveau knyttet til nominalledet som syntagmetype med en funktion der på visse punkter minder mere om en form for afledning end om bøjning (Hansen & Heltoft 2011: 37, 255). Disse forhold i moderne dansk kommer tydeligst frem ved et blik på genitivens historie og en sammenligning med forholdene i det ældre sprog.

Det er velbeskrevet hvordan den danske genitiv har udviklet sig fra en klassisk kasusbøjning til en enklitisk størrelse der opererer på det samlede nominalled og er placeret ved nominalledets afslutning (Herslund 2001; Hansen & Heltoft 2011: 445-446; Perridon 2013, se Norde 1997 og 2006 for en lignende udvikling i svensk). I ældre middeldansk, dvs. middelalder sproget frem til omkring 1350, opførte genitiven sig endnu som en almindelig kasusform som vi kender dem fra de typiske eksempler på europæiske kassussprog som latin og moderne (og ældre) russisk og tysk. Som en "ordentlig kasusform" fungerede genitiven som styret kasus, styret af bestemte verber som fx *mista* 'miste' (3) (jf. Heltoft 1996: 481; Hansen & Heltoft 2011: 224) og af præpositioner som fx *til* (4)-(5), sidstnævnte med de velkendte fossilerede levn i moderne dansk *til lands*, *til bords* etc.

- (3) Mistir man anbutha sinna i brocum nithri
 mister mand redskaber.GEN sine.PL i bukser nede
 'mister en mand sine redskaber nede i bukserne' (Skånske Lov, ca. 1350, B 69: 227, 28-29)
- (4) stæfnu thuífwi sinum til annars things
 stævne tyv sin til andet.GEN ting.GEN
 'indstævne sin tyv for et andet ting' (Skånske Lov, ca. 1350, B 69: 240, 1-2)

- (5) eig mugu lyti høgre wartha æn til thriggia marca
 ikke må lyder højere blive end til tre.GEN.PL mark.GEN.PL
 ‘lyder (= legemsbeskadigelser) kan ikke sættes højere end til tre mark’
 (Skånske Lov, ca. 1350, B 69: 234, 24)

Udover funktionen som styret kasus – hvilket kan anses for det definitori-
 ske træk ved kategorien kasus (Heltoft 1996: 481-482; Hansen & Heltoft
 2011: 36) – havde genitiv i det ældre sprog også funktion som adled, ty-
 pisk med possessorbetydning, sådan som genitiven har det i dag (6)-(7).

- (6) Far man sar af annars manzs fæ
 får mand sår af anden.GEN mand.GEN husdyr
 ‘får en mand sår af en anden mands husdyr’ (Skånske Lov, ca. 1350,
 B 69: 230, 5)

- (7) mæth twiggia manna withni
 med to.GEN.PL mand.GEN.PL vidnesbyrd
 ‘med to mænds vidnesbyrd’ (Skånske Lov, ca. 1350, B 69: 239, 7)

Som ved andre kasus var bøjningen i genitiv et træk ved nominale ord i
 almindelighed, og i et nominalled i genitiv var substantiver, adjektiver
 og determinativer hver især bøjet i genitiv, jf. eksemplerne ovenfor, fx
 genitivnominalerne *annars manzs* (6) og *twiggia manna* (7) hvor både de
 adjektiviske talord og substantiverne er bøjet i genitiv.

Siden middelalderen har genitiven mistet alle de karakteristiske ka-
 sustræk. Opløsningen af det gamle system begyndte allerede i middel-
 dansk (Perridon 2013: 139-140), og i 1500-tallet, dvs. i begyndelsen af
 den sproghistoriske periode ældre nydansk (1500-1700), er de gamle ge-
 nitivforhold erstattet af nye der i al væsentlighed ligner de moderne dan-
 ske. Det ses fx i humanisten og folkeskribenten Henrik Smiths sprogligt
 moderniserede udgave af Skånske Lov fra midten af 1500-tallet. (8)-(12)
 viser 1500-talsudgaven af eksemplerne i (3)-(7).

- (8) Mister nogen mand sitt ambut, dett er sin lønliige lem som neden vdj
 brogen henger
 (Skånske Lov, ca. 1550, GkS 3125: 242, 2-3)
- (9) steffne sin tiuff tiil det andet neste ting
 (Skånske Lov, ca. 1550, GkS 3125: 392, 6)

- (10) lydett maa icke vere høgre end tiil tre mark
(Skånske Lov, ca. 1550, GkS 3125: 368, 6)
- (11) Faar mand saar aff anden mands fee
(Skånske Lov, ca. 1550, GkS 3125: 349, 6)
- (12) mett tho mendz vidne
(Skånske Lov, ca. 1550, GkS 3125: 387, 8-9)

I 1500-talsteksten er genitiven ikke længere styret af verber eller præpositioner, bemærk fx fraværet af genitivbøjning af *andet* og *ting* (og *ne-ste*) i (9). Det samme gør sig gældende i moderne dansk der heller ikke har genitivstyring, og genitiv bør derfor ikke længere regnes for en del af katuskategorien (Heltoft 1996: 482). Der er heller ikke længere tale om en bøjning der rammer alle ordene i et nominalled. Hvor den efterstillede bestemmelse i (3) og de foranstillede bestemmelser i (4)-(7) bøjes i genitiv ligesom deres nominale kerner, er der ikke nogen tilsvarende genitivmarkering på determinativer og adjektivattributter i (8)-(12) og heller ikke i moderne dansk (13)-(14).

(13) en anden mands husdyr / *ens andens mands husdyr

(14) de tre virkelig gode finske skuespilleres samarbejde

2.2. Genitiven som nominalmarkør: gruppegenitiv og klitikonværter

Det har været kendt i hvert fald siden Wiwel (1901: 105-106) at genitivs'et kan knytte sig til en hel gruppe af ord. Wiwel viser med eksemplet *disse to gamle mænds (penge)* at s'et står til højre for nominalledets sidste ord uanset hvilket det måtte være: *disse to gamles (penge)*, *disse tos (penge)*, *disses (penge)*. Det særligt påfaldende er s'ets slutplacering også ved nominalled med efterstillede bestemmelser hvor altså genitivmarkøren ikke er knyttet til leddets substantivkerne eller til en adjektivisk indholdskerne, fx *disse to gamles* eller *de fattiges*, men står adskilt herfra. I *Gruppegenitiv på dansk* (1934) giver Jespersen autentiske eksempler fra litteraturen på hvordan s'et ved efterstillede præpositionsforbindelser kan stå på substantiver (15) og adjektiver (16) som ikke er nominalets kerne.

(15) churfyrsten af Beierens residence

(16) han bad ham om en af de fremmedes regning

Placeringen afskilt fra nominalets kerne skyldes at genitivmorfemet ikke er en bøjningsendelse men et klitikon (Herslund 2001; Basbøll 2005: 357, 361, 436; 2014: 142; Perridon 2013). Som klitikon (af græsk *ἐγκλιτικόν*, *enklitikón* ‘som læner sig’) indtager det en morfosyntaktisk mellemstatus i den forstand at det er friere end fleksiver, som er bundet til en bestemt ordklasse, men mindre frit end et selvstændigt ord idet det er fonologisk bundet til et rigtigt ord som det “læner sig” op ad, en vært (se afsnit 5 for en diskussion af hvorfor *s*’et ikke er et ord). Genitivmorfemet er strukturelt set en tak længere ude – eller højere oppe, om man vil – end ordbøjningen, og det stemmer med dets funktion: “Genitivmorfemet stilles semantisk set uden for en parentes og karakteriserer hele nominalet” (Hansen & Heltoft 2011: 446). Med parenteser kan Jespersens eksempler (15)-(16) således analyseres som (*churfyrsten af Beieren*)s residence og *han bad ham om (en af de fremmede)s regning*. Flere nominalled kan være sideordnede “inden for genitivmarkeringen” når nominalledene udgør en samlet enhed der er “fælles” om genitivrelationen, fx et fælles ejerforhold (17). Derved udgør nominalledene ét samlet syntagma – ét sammensat nominalled – der sættes i genitiv. Hvis nominalledene ikke udgør en fælles enhed, har de hver deres egen genitivmarkering og fungerer som sideordnede genitiv-determinativer (18) (Jespersen 1934: 4-5; Diderichsen 1962: 112).⁴

(17) Ulla og Camillas sommerhus

(18) overklassens og underklassens modstridende interesser

4 Diderichsen (1962: 112) observerer at ved sammensætning af *de/vi/I* og *begge/alle* som possessorled sættes normalt begge ord i genitiv: *deres begges ønske*, *vores alles (allesammens) kære Tante Bine* (Diderichsens eksempler). Der synes her at være tale om en særlig form for sideordning af genitivled (jf. at begge genitivmarkerede ord kan fungere individuelt som genitivled: *deres ønske*, *begges ønske*) hvor de sideordnede led karakteriserer samme referent (*deres* angiver 3. person pluralis, *begge* angiver en sammenfattende kvantificering). En videre analyse af konstruktionen ligger uden for denne artikel.

Som enklitisk element benytter genitiv-s'et syntagmets sidste ord som vært uanset ordklasse, som vist i Herslund (2001: 10-11), Hansen & Heltoft (2011: 446) og Perridon (2013: 142). De autentiske eksempler nedenfor viser hvordan genitivmorfemet kan binde sig til pronominer (19)-(20), adverbier (21)-(23), præpositioner (24)-(25) og verber (26)-(28) som vært; nominalet frem til før s'et er understreget (apostroffen i (23) og tegnsætningen i øvrigt er gengivet efter originalen).

- (19) Jeg kan ikke sige om der er noget i ham der købte den af migs setup, der var med til at forstærke at denne “fejl” kunne opstå⁵
- (20) Disse ting er enten unødvendige, direkte tåbelige eller for rigtig mange af dems vedkommende: fornuftige ...⁶
- (21) Hvad er ham ders puls?⁷
- (22) i begge tilfælde bliver de som bor derudes synspunkter mindre og mindre relevante⁸
- (23) Jeg tror at manden som byttede den væk's motiv var at han ikke kunne forene sig med aftrækket ...⁹
- (24) Jeg kan rigtig godt li at jeg kan sætte alle og en hver til at hente min hest, at han bare går og følge den han går meds tempo¹⁰

5 Indlæg på sitet *lydmaskinen.dk* dateret 10.10.17, www.lydmaskinen.dk/viewtopic.php?f=2&p=639106 (senest tilgået 30. 9. 2019).

6 Kommentar til blogindlægget “Not-to-do-liste”, *folkeskolen.dk*, 20.12.18, www.folkeskolen.dk/649219/not-to-do-liste (senest tilgået 30. 9. 2019).

7 Eksempel fra *KorpusDK*, ordnet.dk/korpusdk.

8 Fra interview i tidsskriftet *RÆSON*, 10.3.03, www.raeson.dk/arkiv/caldwell100303-7.htm (senest tilgået 30. 9. 2019).

9 Indlæg på sitet Nordisk Våbenforum, 3.11.15, www.nordisk-forum.dk/viewtopic.php?t=61902&p=677017 (senest tilgået 30. 9. 2019).

10 Facebook-profilen Horzes in Harmony, indlæg fra 6.6.2015 (senest tilgået 30. 9. 2019).

- (25) Når jeg er på arbejde er jeg det ikke for min skyld men for dem jeg arbejder fors skyld¹¹
- (26) Det er dem der giders fortjeneste¹²
- (27) Det kan være at den demokratiske model skal justeres lidt. Dem der arbejders stemme vægter med 1, pensionisters med 0,75 og arbejdsløse med 0,25¹³
- (28) ... der handler om at høre den man elskers hjerte gå i stå¹⁴

Det er, som påpeget af Herslund (2001: 11), særligt påfaldende at genitivs'et kan sidde på et finit verbum og dermed optræde efter tempusmorfemet som fx *gid-er-s* i (26).

Jespersens betegnelse gruppegenitiv kan give indtryk af at genitivmorfemet opfører sig på en særlig måde når nominalledet består af flere ord, særligt ved efterstillede bestemmelser som i (19)-(28), og at genitiven ved simple nominalled der blot består af et enkelt substantiv, stadig kan betragtes som en bøjning på ordniveau, men det er med Hansen & Heltofts ord (2011: 445) en illusion. Simple substantivnominaler er blot et særtilfælde af nominal- og genitivstrukturen hvor man ikke kan se genitivens klitiske opførsel, og hvor strukturen derfor ligner den genitivbøjning på ordniveau som kan observeres i middeldansk, men som siden da er afviklet til fordel for enklitisk markering på ledniveau. Uanset graden af kompleksitet må nominaler i genitiv derfor analyseres som i (29)-(32) med parentesangivelse af genitivens virkefelt.

- (29) (manden som byttede den væk)s motiv
- (30) (manden som byttede den)s motiv

11 Kommentar til indlæg på sitet *min-mave.dk*, 27.5.17, www.min-mave.dk/debat/foedslens/alm-foedsel/skal-jordemoder-selv-have.htm?p=6 (senest tilgået 30. 9. 2019).

12 <http://aarsskriftet-critique.dk/2018/05/velfaerdsstaten-kritik> (senest tilgået 30. 9. 2019).

13 Kommentar fra 1.9.16 på Berlingskes Facebook-side til en publiceret kommentar i Berlingske af Asger Aamund (senest tilgået 30. 9. 2019).

14 www.regnsky.dk/2010/10/en-lille-favorit-vender-st%C3%A6rkt-tilbage (senest tilgået 30. 9. 2019).

(31) (manden som byttede)s motiv

(32) (manden)s motiv

2.3. Genitivens syntaktiske funktion

Genitivmorfemets syntaktiske funktion er at omdefinere nominalet fra nominalfunktion til funktion som bestemmer eller prædikativ (Hansen & Heltoft 2001: 276). Hvor et nominalled uden genitiv-*s* – et nominal i ikke-genitiv – fungerer som subjekt (*naboen sover*), objekt (*jeg så naboen*) og styrelse for præpositioner (*jeg lægger den hos naboen*), har genitivnominalet de ikke-nominale funktioner at stå som determinativ i et nominalsyntagme og oftest derved gøre nominalet bestemt (*naboens lille hund*) og at optræde som prædikativ (*hunden er naboens*). Hansen & Heltoft (2011: 277, 435) betegner denne modsætning som *rangklasse*, jf. Jespersens (1924: 96-99) begreb *rank* og hans analyse af genitivens funktion som en ændring fra *primary rank* til *secondary rank*. Nedrangeringen af nominalet væk fra nominalfunktion er en operation der ligner morfologisk afledning af ord hvor stammer med en given inhærent leksikalsk kategori omdannes til nye stammer af en anden kategori, fx dannelsen af substantiver ud fra adjektivstammer med *-hed*: *skønhed*, *dumhed*. Hansen & Heltoft (2011: 37, 255) betragter derfor det at sætte nominaler i genitiv som en form for afledning på ledniveau og morfemet *s* som en form for derivativ.¹⁵

Om genitiven kan man opsamlende sige at genitivmorfemet *s* er et klitikon der opererer på ledniveau både hvad angår placering og funktion. Det er placeret efter nominalets sidste ord og benytter dette ord som fonologisk nødvendig vært, uanset hvilken ordklasse dette ord – strukturelt set tilfældigvis – tilhører. Semantisk etablerer det en del-helhed-relation mellem det *s*-markerede nominal og kernen i det nominal som genitivleddet står i relation til som determinativ eller prædikativ. Genitiven bruges til et skift i rangklasse der transformerer nominalsyntagmets syntaktiske potentiale fra nominal til ikke-nominal funktion. Hvad angår såvel morfosyntaktisk udtryk som funktionelt indhold, er der tale om et grammatisk fænomen af

15 Hvorvidt rangklassevalget mellem genitiv og ikke-genitiv er en paradigmatiske modsætning mellem genitivmorfemet med et positivt tegnudtryk (*s*) og et nulmorfem, altså fraværet af *s* som et tegn med nuludtryk der har indholdet 'ikke-genitiv', er en anden diskussion, se Nielsen (2016: 176-179).

en ganske anderledes art end den øvrige – eller rettere: egentlige – bøjning der hører til inden for nominalet, numerus og bestemthed.

3. Argumenter for og imod genitivapostrof

På baggrund af indledningens observationer af genitivapostroffens udbredelse og holdningerne til den og det foregående afsnits redegørelse for genitivens grammatik vil jeg nu se nærmere på de argumenter der kan opstilles for og imod brugen af apostrof ved genitiv, og for og imod en retskrivningsregel der foreskriver *’s* som den skriftsproglige markering af genitiv på dansk.

Som artiklens titel viser, og som beskrevet i indledningen, vil min pointe være at der er gode argumenter for at blåstemple apostroffen. Dette synspunkt har være fremført før, af Lars Brink der opfordrer Dansk Sprog­nævn til “at overveje at frigive ‘s” (Brink 2000: 39). Jeg vil imidlertid se lidt nærmere på argumenterne for og imod apostroffen, sætte dem ind i en bredere retskrivningsdiskussion og undersøge de principper der danner grundlaget for argumentation for og imod. Udgangspunktet for diskussionen er behandlingen af argumenter og principper i sprogregulerings- og normeringsspørgsmål i Erik Hansens *Den hemmelige præmis* (1975) og *Skrift, stavning og retstavning* (1991), Lars S. Vikørs *Språkplanlegging* (2007), Anita Ågerup Jervelunds *Sådan staver vi* (2007) samt Paul Diderichsens *Sprogsyn og sproglig opdragelse* (1968).

Som nævnt i indledningen er dansk retstavning formet efter to hovedprincipper, traditionsprincippet og sprogbrugsprincippet. Det følgende vil vise at disse principper umiddelbart tjener som argumenter imod apostroffen (se afsnit 3.2). Det vil imidlertid være en pointe at disse to lovfæstede principper har en begrænset vægt i netop spørgsmålet om genitivapostrof, og at argumenterne for apostroffen samlet set må anses for tungtvejende, ikke mindst hvis man lægger vægt på de demokratiske aspekter i retskrivningsspørgsmålet.

I afsnit 3.1 fremlægger jeg de vigtigste argumenter for genitivapostroffen, og i afsnit 3.2 diskuteres en række argumenter der kunne fremføres imod den. Afsnit 3.3 samler op på argumenterne for og imod.

3.1. Argumenterne for genitivapostrof

Der er overordnet tre hovedargumenter for brug af apostrof ved genitiv som hviler på tre hovedprincipper for retskrivning: *struktursignalprincip-*

pet, *tegnkonstansprincippet* og *demokratiprincippet*. Dertil kommer en række underordnede og beslægtede argumenter der på forskellige måder udfolder og supplerer de tre overordnede argumenter. Argumentationen for apostroffen i det følgende er bygget op omkring de tre hovedargumenter og de principper der ligger til grund for dem.

3.1.1. Struktursignalprincippet

Et væsentligt argument for genitivapostroffen er grammatisk og har at gøre med måden hvorpå den skriftlige gengivelse af ord og sætninger korresponderer med morfologisk og syntaktisk struktur. Det princip at ortografien bør sikre sådan en korrespondance, vil jeg her foreslå at man benævner *struktursignalprincippet*. Princippet kan betragtes som en specifikation af Diderichsens (1968: 153, 155-160) analogiprincip som foreskriver overensstemmelse mellem udtryk og indhold, og det kan gives følgende formulering: *Det skriftlige udtryk bør afspejle og signalere de morfologiske og syntaktiske strukturer mest muligt*. En konkret manifestation af princippet er fx den praksis at bruge tegnsætningen til at signalere grammatisk struktur, en praksis vi kender i dansk ortografi i brugen af kommatering til at signalere grænserne for en underordnet sætning.

Som beskrevet i afsnit 2 er genitiven et klitikon der knyttes til nominalet, ikke på ordniveau, men på ledniveau, og apostroffen er et oplagt skriftsymbol til markering af klitikonets status mellem ordmorfologi og sætningssyntaks. Apostrof er allerede etableret i ortografien som markering af en særlig sammenknytningsform. Ifølge Hansen (1992: 2) bruges den

til at markere at en ordstamme og dens endelser ikke er knyttet så harmonisk sammen som i normale ord. Apostroffen står på det sted hvor der så at sige er et brud eller en dårlig forbindelse.

Det ser vi fx ved forkortelser: *pdf'en*, *SF'erne* (jf. *Retskrivningsordbogen* §6, s. 914-917 om apostrof, og jf. beskrivelsen i *Håndbog i Nudansk* (Jacobsen & Jørgensen 2005: 61) af apostroffen som “stødpude” eller “buffer”). Genitivendelsen er ikke knyttet til det ord den som klitikon har som vært, på samme måde – så nært eller “harmonisk” om man vil – som en rigtig bøjningsendelse. Apostroffen fungerer som en markering af niveau-skiftet fra ord- til ledniveau, og dette er en “brudmarkering” helt i overensstemmelse med måden apostrof i øvrigt bruges på i dansk.

Det kunne måske indvendes at der er så mange aspekter af grammatisk struktur der ikke afspejles af ortografien (fx enhedstryk som prosodisk-syntaktisk markør af forskellen mellem *stå op* i betydningen ‘være oprejst’ (uden tryktab på verbet) og i betydningen ‘forlade sin seng’ (med tryktab på verbet)), og at introduktionen af apostrof til at afspejle genitivnominalers morfosyntaks ville lukke op for en uendelig masse retskrivningsjusteringer og en øget brug af apostroffer og lignende tegn i allehånde sammenhænge. Modargumentet mod denne indvending er at genitivmorfemets status i dansk grammatik er unik. Fonologisk indtager morfemet en helt særlig plads i opbygningen af ord i dansk, også i konkret topologisk forstand som beskrevet af Basbøll i hans ordschema for morfempositioner (Basbøll 2014: 142). Der er altså ingen grund til at genitivapostroffen i sig selv skulle trække andre justeringer og nye tegnregler med sig.

I overensstemmelse med struktursignalprincippet vil apostroffen i *hestene's (ejer)*, *de mange utilfredse unge's (protester)* og *dem jeg arbejder for's (skyld)* afspejle den særlige morfosyntaktiske struktur og signalere to ting om bogstavet *s*: “dette er ikke en bøjningsendelse” og “dette er ikke et selvstændigt ord”. Skriveformen *'s* markerer den grammatiske struktur klarere og mere retvisende end *s* uden apostrof (for en diskussion af apostrof uden *s* som genitivmarkør, se nedenfor om ortofoniprincippet), og ud fra struktursignalprincippet er der derfor grund til at foretrække *'s* som generel markør for genitiv.

Den brug af apostrof som mange mennesker hidser sig op over, er altså i fuldkommen overensstemmelse med dansk grammatisk struktur, og man kunne overveje om den udbredte apostrofbrug i en eller anden forstand afspejler en oplevelse hos sprogbrugerne af at genitivmorfemet ikke er en ordbøjning, men hører til på ledniveau (som foreslået af Brink 2000: 38-39). Uanset om den grammatiske analyses konklusioner har nogen form for psykologisk realitet hos sprogbrugerne, er der i hvert fald ikke noget godt sprogstrukturelt argument imod apostroffen.

3.1.2. Tegnkonstansprincippet

Det foregående afsnit fremstiller det grammatiske argument for overhovedet at benytte apostrof ved genitiv. Selve det at bruge apostrof i genitivmarkeringen er jo ikke fremmed for dansk retskrivning, jf. de nuværende genitivregler beskrevet i afsnit 1.1, men som reglerne aktuelt er, skal man alt efter den ortografiske kontekst vælge mellem tre forskellige

genitivmarkeringer: *s* (*hundens*), *'* (*Jens'*) og *'s* (*DSB's*). Dette træk ved genitivreglerne er i strid med et andet centralt princip for retskrivning: *tegnkonstansprincippet* (Hansen 1991: 30-33; jf. Jervelund 2007: 16-18). Princippet, som også kaldes det morfematiske princip, og som svarer til Vikørs princip om morfologisk entydighed (2007: 154-159), går ud på at et givent sprogtegn repræsenteres i skrift på samme måde i forskellige kontekster. Det er tegnkonstansprincippet der ligger bag fastholdelse af den grafemiske enhed <rød> i både *rød* og *rødt* og af <sag> i både *sag* og *saglig* selvom morfemerne med betydningerne 'rød' og 'sag' udtales klart forskelligt i de forskellige ord(former) (se nedenfor om afspejlingen af udtalen og ortofoniprincippet). At bruge én skriftlig repræsentation for genitiv i alle sammenhænge vil være i fuld overensstemmelse med dette princip, hvorimod den nuværende retskrivning med dets tvungne valg mellem tre forskellige former som nævnt strider mod princippet.

Når den nuværende hovedregel er at man sætter et ord i genitiv ved at tilføje *s* (uden apostrof), kunne man spørge hvorfor man ikke bare gør denne grafiske repræsentation til genitivmarkør overalt. Det skyldes de problemer der er årsagen til at der er supplerende regler til den nuværende hovedregel. Ved ord der ender på bogstavet *s*, er det ud fra den almene retskrivningsregel mod dobbeltkonsonanter i slutningen af ord (Hansen 1991: 47-48) problematisk at sætte endnu et *s* på uden videre: *Jenss*, *huss*, for slet ikke at tale om *s* efter *ss*: *stresss*, *fitnesss*. Noget tilsvarende gør sig gældende ved forkortelser, taltegn og symboler. Her er vi ikke glade for at have grammatiske morfemer "uformidlet" klos op ad "ordet", og det gælder også for genitiv-*s* (for forkortelsernes vedkommende især ved små bogstaver): *pdfs*, *tvs*, *34s*, *%s*. I begge tilfælde er *s* alene som genitivmarkering altså en dårlig løsning, mens *'s* uden disse vanskeligheder kan bruges i alle tilfælde. Skal man i henhold til tegnkonstansprincippet vælge én og kun én måde at skrive genitiv på, vil *'s* derfor være oplagt.

Princippet om morfologisk entydighed hører ind under et mere overordnet entydighedsprincip som også findes konkretiseret i et andet centralt retskrivningsprincip: princippet om fonologisk entydighed eller ortofoniprincippet (Vikør 2007: 152-154), også kaldet det fonematiske princip (Hansen 1991: 24-30, jf. Jervelund 2007: 11). I sin essens foreskriver princippet at hver sproglyd – normalt specificeret til hvert fonem – skal svare til ét bogstav og omvendt, og dette princip spiller en fundamental rolle i de fleste ortografier (om end det meget sjældent følges i et og alt). At bruge bogstavet *s* – med eller uden apostrof – følger ortofoniprincippet i alle udtaler af genitiv med [s]-lyd. Det følges fuldt ud i rene [s]-udtaler

(*Kajs, bordets*), og delvist i [əs]-udtaler (*Jens*’ udtalt [ˈjɛnsəs], *gods*’ udtalt [ˈɡɔsəs]), mens det ikke følges ved fravær af udtalt genitivmarkør (*Jens*’ udtalt [jɛns], *gods*’ udtalt [ɡɔs]). Eftersom [əs]-udtalen af genitiv af ord der ender på [s]-lyd, er den mest almindelige (Basbøll 2005: 232; Hansen & Heltoft 2011: 444), kan markering med *’s* betragtes som i fuldkommen eller delvis overensstemmelse med ortofoniprincippet i alle tilfælde, og eftersom schwa-vokalen i [ˈjɛnsəs] og [ˈɡɔsəs] er en forventelig indskudsvokal der følger almene principper for støttevokaler i dansk (jf. indskud af schwa i imperativformer med vanskelige konsonantgrupper: *cykl!* [ˈsyɡəl], ved schwa-assimilation [ˈsyɡl]), Basbøll 2005: 180; 2014: 141-142), er det at støttevokalen ikke repræsenteres af et vokaltegn i *Jens’s*, *gods’s*, en meget lille afvigelse fra princippet. Brugen af apostrof alene ved *Jens*’ udtalt [ˈjɛnsəs] og *gods*’ udtalt [ˈɡɔsəs] er derimod i direkte strid med ortofoniprincippet. Brugen af apostrof alene ved *Jens*’ udtalt [jɛns] og *gods*’ udtalt [ɡɔs] er ikke egentligt i strid med princippet, men det er heller ikke en mere ortofon stavning idet apostroffen ikke korresponderer med en lyd.

Som princip bag *’s* til genitivmarkering kan både tegnkonstansprincippet og ortofoniprincippet ses som realiseringer af *enkelthedsprincippet* (Vikør 2007: 160-162). Ifølge dette princip bør sproget have så få enheder og så få regler som det er muligt at klare sig med, og de regler der findes, bør være faste og undtagelsesløse. En generel regel om brug af *’s* til markering af genitiv lever til fulde op til enkelthedsprincippet som spiller en rolle i forhold til det pædagogiske aspekt af retskrivningen som er knyttet til opfattelsen af sproglig regulering som et demokratisk anliggende.

3.1.3. Demokratiprincippet

De argumenter der er gennemgået ovenfor, er alle baseret på det Vikør (2007: 151) betegner som interne sproglige principper. Vender vi blikket mod de eksterne principper, som har at gøre med relationen mellem sprog og sprogbruger og med mere generelle ideologier og kulturelle holdninger, er der en række argumenter for apostrof før genitiv der hører ind under *demokratiprincippet*. Dette almene samfundsmæssige princip foreskriver at sprogregulering bør fremme den sociale lighed i samfundet og gøre det lettest muligt for almindelige mennesker at tage imod information og selv deltage aktivt i samfundslivet (Vikør 2007: 186). Hvad angår genitivapostroffen, er princippet grundlaget for at ændre på retskrivningsreglerne for at fremme den ligeværdige deltagelse i samfundslivet.

En indsats for at styrke demokratiet ved at fremme den sociale lighed gennem sprogregulering formuleres i det sociale princip hos Diderichsen som skriver at

sproget er et af de mest markante træk i de sociale gruppers adfærd. Sprogreguleringen er (eller bør være) et led i den sociale politik hvad enten denne tilstræber en skarpere eller mildere adskillelse af samfundslagene (Diderichsen 1968: 154).

Som påpeget af Vikør (2007: 140) kan det undre at Diderichsen i beskrivelsen af dette ene princip peger i to retninger, både mod en skærpelse af klasseskellene og mod en opblødning (eller endda ophævelse) af disse skel. Der er næppe nogen der åbent vil forfægte en sprogpolitik der har til formål at øge klasseskellene (selvom en given sprogpolitik i realiteten vil kunne have denne effekt, og selvom der kan være kræfter i samfundet der ønsker sig denne effekt), og hvad angår en offentlig debat af sprogregulering må Diderichsens sociale princip antages i realiteten at være et udtryk for et ønske om øget lighed som demokratiseringsredskab og dermed en demokratifremmende sprogregulering.

Indførelse af apostrof før genitiv-*s* kan ses som et demokratisk tiltag. Et væsentligt argument herfor er at en generel regel om *’s* som genitivmarkering på baggrund af både tegnkonstansprincippet og ortofoniprincippet følger enkelhedsprincippet. Som beskrevet ovenfor under diskussionen af struktursignalprincippet kan man overveje om den udbredte brug af den ukorrekte apostrof hænger sammen med en (intuitiv) forståelse hos sprogbrugerne af genitivmorfemets særlige status. Man må dog også – og muligvis snarere – tage i betragtning at de nuværende regler, hvor der er en hovedregel og flere supplerende regler, simpelthen kan være vanskelige. Hvis man antager at brugen af ukorrekt apostrof skyldes at sprogbrugerne har svært ved at følge reglerne (og altså ikke bare afviser at følge dem, evt. pga. det strukturelt fornuftige i apostroffen), så vil en forenkling af reglerne ved indførelsen af *’s* overalt være i overensstemmelse med det pædagogiske princip hos Diderichsen som skriver at “da tilegnelsen af sprogfærdighed er en af opdragelsens vigtigste sider, bør sprogregulering tage sigte på at lette denne så meget som muligt” (1968: 154; jf. Jervelund 2007: 20-21). Gør man reglerne enklere, bliver det lettere for folk at følge dem, og dermed vil flere kunne følge retskrivningen, og det vil derfor være en demokratifremmende regelændring.

I sin diskussion af den vanskelige danske retskrivning og de principielle overvejelser bag en mulig retskrivningsreform behandler Gregersen (2015) de sociolingvistiske problemer der ligger i forskellen mellem at beherske den krævende retskrivning og ikke at beherske den og bedømmelsen af forskellige sprogbrugeres overholdelse af og afvigelse fra normen. Det at den danske ortografi er så krævende at den volder mange sprogbrugere problemer, problematiseres i lyset af skriftsprogets centrale rolle for det at kunne klare sig i dagens Danmark:

Skriftsproget har på den ene side mistet sin karakter af at være et elitært privilegium for de få men er på den anden side blevet endnu mere væsentlig for de mange i og med at skrift og læsning altid har været centrale i uddannelsessystemet – og lige det at uddanne sig bliver mere og mere centralt for dem der bor i et Danmark hvor lønniveauet nu engang er højt (...) Det betyder at en suboptimalt fungerende skriftsprogsnorm ikke bare er et sprogligt problem men i lige så høj grad et demokratisk (Gregersen 2015: 132).

Som beskrevet i indledningen synes der at være en klar tendens til at nogle gode og sikre sprogbrugere, ikke mindst visse professionelle skribenter, som hvad angår det sociale aspekt af skriftsprogsbeherskelse har et dannelsesmæssigt privilegium, ser ned på den “folkelige” (dvs. udannede) brug af genitivapostrof. I lyset af Gregersens pointe og ifølge en generel bestræbelse på at udligne sociale skel for at fremme adgangen til deltagelse i samfundslivet vil det være fuldt i overensstemmelse med en demokratisk indstilling til retskrivning at anerkende ’s som genitivmarkør. En anerkendelse af den grammatisk helt igennem fornuftige brug af apostrof, som p.t. har lav social prestige, og en forenkling af reglerne er mere demokratisk end fastholdelsen af de relativt komplicerede regler der er vanskeligere at mestre for alle, og som favoriserer en (i forvejen) privilegeret dannet klasse (jf. Vikørs (2007: 179) modprestigeprincip).

3.2. Diskussion af argumenter imod genitivapostrof

Det centrale argument imod indførelse af apostrof før genitiv er *traditionsprincippet* (Hansen 1991: 33-35; jf. Jervelund 2007: 11-14). Det er det første af de to lovfæstede hovedprincipper for Sprognævnets retskrivningsregler, og det er det væsentligste princip i almindelighed for modstand

mod ændringer af etablerede normer. Fastholdelsen af den etablerede retskrivning følger det Vikør (2007: 167) betegner *stabilitetsprincippet* som ses i den generelle sprogbrugerkonservatisme der pr. default anser enhver ændring i sprognormen for et ubehageligt forfald. Ideologisk set er stabilitetsprincippet i sprogregulering baseret på traditionalisme som et mere alment princip ifølge hvilket traditioner har en værdi i sig selv, simpelthen ved det at være den traditionelle praksis (Vikør 2007: 185-186, 191). Når der i et sprogsamfund først er etableret en norm, kan denne traditionalisme “lett bli eit heilt dominerande principp, som er nesten uråd å gå imot om ein vil bli tatt alvorleg” (Vikør 2007: 185).

Som argument for at følge traditionsprincippet fremhæves det gerne at man kan “bevare enheden i den litterære tradition” (Diderichsen 1968: 184) og sikre at ældre tekster kan læses uden større problemer (Hansen 1991: 34; Jervelund 2007: 13-14). Diderichsen gør desuden rede for det argument at man opnår en fasthed og sikkerhed i sprogbrugen der er en stor fordel for både skrivende og læsende – og nævner også at “[f]or en politisk konservativ gruppe af socialt toneangivende (og økonomisk velstillede) vil sproglig konservatisme tjene til at opretholde gruppens sammenhold og sociale prestige” (1968: 184).

Indførelsen af apostrof ved genitiv som generel regel må umiddelbart siges at være i strid med traditionsprincippet – det er jo ikke sådan vi gør efter den etablerede norm. Dog er der forhold der gør at traditionsargumentet imod apostroffen ikke står særlig stærkt. Der er allerede tradition for at bruge apostrof i dansk ortografi, og brug af apostrof ved genitiv stemmer som beskrevet i afsnit 3.1.1 overens med den generelle anvendelse af apostrof. Hvad der yderligere styrker en traditionsargumentation for apostroffen, er at der allerede er en etableret og normeret praksis for at bruge *’s* ved genitiv, jf. afsnit 1.1. Indførelsen af *’s* som en forenkling af reglerne kan således foretages med anknytning til en etableret praksis og dermed til traditionen. Desuden vil det næppe have karakter af et problematisk brud med den litterære tradition der gør det vanskeligt at forstå ældre tekster, at genitivmarkeringen får tilføjet en apostrof.

Det er den almindelige opfattelse blandt såvel sprogfolk som lægfolk at brugen af apostrof ved genitiv skyldes påvirkning fra engelsk (jf. fx udtalelsen af Margrethe Heidemann Andersen fra Sprognævnet citeret i indledningen), og der er næppe nogen grund til at betvivle at den stærke påvirkning fra engelsk som vi generelt oplever, spiller en rolle i brugen af apostroffen. Med afsæt i antagelsen af at der grundlæggende er tale om indflydelse fra engelsk, vil modstanden mod indførelsen af genitivapostroffen

følge det *puristiske princip* som udtryk for at dansk som nationalsprog skal værnes mod fremmedsproglig – og måske særligt engelsksproglig – indflydelse (Vikør 2007: 170-176). Ideologisk set hviler en sådan purisme på et nationalistisk idegrundlag som udgør en af de vigtigste drivkræfter i udvikling af skriftsprog og standardsprog (Vikør 2007: 183, 191).

Et sådan nationalistisk argument mod *’s* kan forenes med det traditionalistiske argument i det *historisk-nationale princip* (Vikør 2007: 183-184). Der er dog en svaghed i det puristiske argument imod apostroffen som ligger i selve antagelsen af påvirkning fra engelsk som den fundamentale årsag til apostrofbrugen. For det første er der ifølge Brink (2000: 38) rigeligt med eksempler på brugen af apostrof ved genitiv lang tid før engelsk efter Anden Verdenskrig for alvor gjorde sig gældende som prestigesprog og påvirkningsfaktor. Forud for begge verdenskrige kendes også en anden særlig markering af genitiv-*s*’ets specielle status med en grafisk effekt der minder om apostroffens, og som vidner om en særlig behandling af genitivmarkeringen der ikke umiddelbart kan tilskrives påvirkning fra engelsk: et hævet *s* i fx *J. LARSEN’S ØLHALLE* (Theisen 2016).¹⁶ For det andet kan påvirkning fra engelsk ikke – i sig selv – forklare den observerede tendens til at der især indsættes apostrof ved genitiv af *proprier* (Hansen 1992: 2-3).¹⁷ Man kan naturligvis opfatte det at skrive genitiv uden apostrof som et puristisk værn mod engelsk i den forstand at det fastholder en forskel mellem dansk og engelsk, men det puristiske argument er altså svækket af at der kan sættes spørgsmålstegn ved om brugen af apostrof særligt skyldes fremmed påvirkning.

Purisme kan også være rettet mod sproglige praksisser inden for det sprogsamfund som en sprognorm skal gælde for, den sociale purisme hvis formål er at udelukke sprogbrug med lavstatus fra standardnormen (Vikør 2007: 172). Ud fra den betragtning at apostroffen er “vulgær” og udtryk for lavsocial sprogbrug, kan der føres socialpuristisk argumentation imod *’s*. Det leder os frem til det tredje princip for argumentation imod apostroffen: *prestigeprincippet* (Vikør 2007: 178-179). Ifølge dette princip bør man fremme de former der har højest prestige i et samfund, og som derfor bliver lettest godtaget og møder mindst modstand. Princippet er baseret

16 Eksemplet er her gengivet i kapitæler for bedst at vise *s*’ets grafiske position ift. *J. Larsen*. På det oprindelige skilt, gengivet fotografisk i Theisen (2016), står teksten med almindelige majuskler og minuskler med et tydeligt hævet *s*.

17 Hansen (1992: 2-3) analyserer denne tendens som et udtryk for et princip om *navnets ukrænkelighed* som jeg ikke kommer nærmere ind på i denne artikel.

på statusforskelle mellem forskellige grupper af sprogbrugere, altså en socialklassesondring. En sprogregulering der følger dette princip, fungerer som en anerkendelse af den relativt højere status som visse grupper har, og kan på den måde opfattes som en accept af – eller direkte en støtte til – klasseforskelle i samfundet. Prestigeprincippet favoriserer de grupper som på forhånd har høj prestige, socialt, kulturelt og sprogligt (Vikør 2007: 178). Brugen af apostrof har lav prestige og udpeges som lavprestigepraksis af højprestigesprogbrugere (jf. citaterne af Rasmussen og Staun m.fl. i indledningen), og indførelse af en generel regel om *’s* som genitivudtryk vil dermed gå imod prestigeprincippet.

Prestigeprincippet kan med en vis ret siges at være indskrevet i principperne for reguleringen af dansk retstavning i kraft af det andet af Sprognævnsbekendtgørelsens to hovedprincipper: sprogbrugsprincippet, som Vikør (2007: 180-181) behandler under betegnelsen *ususprincippet*. Ifølge dette princip bør man følge den accepterede og etablerede skriftsprogpraksis og optage de ændringer og fornyelser som har vundet hævde i *usus*. Princippet ligger *de facto* oftest tæt op ad prestigeprincippet. Normalt er det særligt anerkendte typer af sprogbrug, og dermed sprogbrug hos sprogbrugere med prestige, der lægges til grund for regulering ud fra *usus* – det er den gode og rigtige sprogbrug der er grundlaget for normeringen, jf. Sprognævnsbekendtgørelsens henvisning til “gode og sikre sprogbrugerens skriftlige sprogbrug” (Sprognævnsbekendtgørelsen §1, stk. 4). Brugen af apostrof før genitiv er ganske vist udbredt, men den har ikke vundet hævde blandt “gode og sikre sprogbrugere”, og derfor er en regel om *’s* som anerkendt genitivendelse i strid med *ususprincippet*, i hvert fald når det er sprogbriugen blandt en bestemt dannet sprogbrugerklasse der lægges til grund, sådan som Sprognævnsbekendtgørelsen foreskriver, jf. Hansens (1975) pointering af den rolle som sprogbriugen hos en bestemt klasse med en boglig dannelse over befolkningsgennemsnittets spiller i reguleringen af retskrivningen.

Indordningen i denne fremstilling af sprogbrugsprincippet under prestigeprincippet er valgt for at fremhæve et træk ved sprogbrugsprincippet der står i modsætning til demokratiprincippet: Sprogbrugsprincippet, som det er formuleret i Sprognævnsbekendtgørelsen, er udtryk for en aristokratisk tilgang til sproglig normering. Det aristokratiske princip er beskrevet af Diderichsen (1968: 184-185) som peger på at det har været en antagelse siden oldtiden at “det er de gode skribenter der giver sprogbriugen autoritet” (1968: 185). At have de gode skribenter, de særligt kyndige, som normsættende er en aristokratisk reguleringspraksis som står i principiel

modsatning til demokratisk sprogregulering, jf. Lykkebergs (2012: 11, 44, 71-72) beskrivelse af forskellen mellem aristokratisk og demokratisk magt i et samfund som det danske. Sprognævnets sprogbrugsprincip *ligner* et demokratisk princip (“Sprognævnet retter ind efter folkets vilje,” lyder det som), men er i grunden ikke demokratisk. Det er ikke automatisk givet at enhver aristokratisk magtudøvelse er dårligere end en demokratisk; eksempelvis er Højesteret en aristokratisk instans hvis kontrol med demokratisk magtudøvelse normalt anerkendes som fornuftig (Lykkeberg 2012: 11). Hvad angår reglerne for genitiven, kan man under alle omstændigheder, sat på spidsen, sige at en tilladelse af apostrof ved genitiv er demokratisk, mens et forbud er aristokratisk.

Det sidste argument imod genitivapostroffen som skal omtales her, er baseret på æstetik. Ifølge det æstetiske princip bør man fremme et mest muligt æstetisk og smukt sprog (Vikør 2007: 181). Æstetiske synspunkter spiller en fremtrædende rolle i modviljen mod apostroffen. I en debat i Hillerød Posten om Bøfhus-apostroffen fra 14.5.2012 (altså før Jensen(?)’s rettede ind), skriver en læser således: “Men hvor kommer den grimme apostrof fra? Den er overflødig i dansk!”¹⁸ At argumentere imod apostroffen med grimhed som begrundelse kan ses som en komplementær variant af det dekorative princip (Hansen 1991: 37; Jervelund 2007: 20), som et værn mod det uskønne (jf. den store uvilje over for stavemåderne *majonæse*, *krem* og *konjak*).

Der er flere problemer med argumentation efter det æstetiske princip. Vikør (2007: 181-182) påpeger at den æstetiske vurdering i sagens natur er ekstremt subjektiv og oftest grundet på sociale forhold, litterær tradition og andet der kan betragtes som smag, og på individniveau formet af diverse personlige oplevelser og associationer. Desuden falder det æstetiske princip i praksis oftest sammen med den traditionalistiske grundholdning og har sekundær funktion, som støtteargument for traditionsprincippet eller for det grundlæggende aristokratiske prestigeprincip (Vikør 2007: 191). Hvad angår genitivapostroffen, er det æstetiske argument i det hele taget ikke slagkraftigt da man næppe finder en gennemført modstand mod brug af apostrof ved genitiv i det hele taget. Man finder således formentlig ikke æstetisk formuleret kritik af de korrekte apostroffer ved fx *USA’s forsvar*, *hold 22’s starttid* og *Christian IV’s breve*. Hvis det er korrekt antaget, er den æstetisk begrundede modvilje mod apostroffen nok snarest

18 <http://hillerod.lokalavisen.dk/laeserbrev/2012-05-14/Bøfhusets-apostrof-1695393.html> (senest tilgået 30. 9. 2019).

et udtryk for modstanderens utilfredshed med at apostrofbrugen bryder de fastlagte regler.

3.3. Opsamling på argumenter for og imod

Ovenstående argumenter kan samlet karakteriseres således at der på den ene side står argumenter baseret på strukturelle, grammatiske forhold og på demokratiprincippet som taler *for* en blåstempling af skrivemåden *'s*, mens der på den anden side står argumenter baseret på en traditionalistisk og en nationalistisk grundholdning og på det aristokratiske princip som taler *imod* en anerkendelse af den generelle apostrofbrug i retskrivningen.

Hvis man anser traditionsprincippet for at være det mest tungtvejende argument for at fastholde en given retskrivning (jf. diskussionen af princippet ovenfor), og dermed det argument der gerne skal trumfe argumenterne for en ændring, så ser vi i spørgsmålet om genitivapostroffen at traditionsargumentet kun har begrænset styrke fordi der allerede er en apostrofpraksis at lægge sig i forlængelse af. Der er dermed solide argumenter til genitivapostroffens forsvar, mens det centrale argument imod apostroffen ikke har så stor en tyngde.

4. Hvor og hvornår?

Dette afsnit ser nærmere på to aspekter af en regel om brug af apostrof ved genitiv: forholdene omkring de personlige pronominer og spørgsmålet om apostroffreglens karakter af et krav eller blot en mulighed.

4.1. Genitiv og personlige pronominer

Som beskrevet i afsnit 2 udgøres possessivformerne i dansk af genitivformen og de possessive pronominer. Inden for de personlige pronominer, som er den eneste del af det nominale system der udtrykker en kasusforskel, mellem nominativ (*jeg, du* etc.) og oblik (*mig, dig* etc.), har 3. person singularis og alle tre personer i pluralis genitivformer med morfemet *s*, mens der til 1. og 2. person singularis og det reflektive pronomen hører egne possessive pronominer bøjet i genus og numerus, se tabel 1.

Tabel 1: Personlige pronominer				
Numerus	Person	Nominativ/oblik	Genitiv	Possesivt pronomen
Singularis	1. pers.	<i>jeg/mig</i>	————	<i>min/mit/mine</i>
	2. pers.	<i>du/dig</i>	————	<i>din/dit/dine</i>
	3. pers.	<i>han/ham</i> <i>hun/hende</i> <i>den</i> <i>det</i>	<i>hans</i> <i>hendes</i> <i>dens</i> <i>dets</i>	———— ———— ———— ————
Pluralis	1. pers.	<i>vi/os</i>	<i>vores</i>	<i>vor/vort/vore</i>
	2. pers.	<i>I/jer</i>	<i>jeres</i>	<i>(jer/jert/jere)</i>
	3. pers.	<i>de/dem</i>	<i>deres</i>	————
Refleksiv 3. pers. sg/pl		<i>sig</i>	————	<i>sin/sit/sine</i>

Ved siden af genitivformen *vores* har 1. person pluralis det gammeldags og formelle possessive pronomen *vor/vort/vore* (det tilsvarende possessive pronomen for 2. person pluralis *jer/jert/jere* må betragtes som forældet, jf. Hansen & Heltoft 2011: 552).¹⁹

Spørgsmålet er nu om en regel for brug af apostrof ved genitiv også skal gælde ved de personlige pronominer, og om også de possessive pronominer skal tilføjes en apostrof. Som svar på det første spørgsmål kan der anlægges to forskellige perspektiver på pronominerne. Ud fra et radikalt konsekvensperspektiv kan man holde på at genitivmorfemet overalt bør skrives *'s*, også ved de personlige pronominer, og man får da formerne *han's*, *hende's*, *den's*, *det's*, *vore's*, *jere's* og *dere's*. “[S]koleelever skriver raskvæk *han's* og *hende's*, *den's* og *det's*,” skrev Erik Hansen i sin artikel om apostrofitis (1992: 1). Det peger på en vis basis i den eksisterende – ukorrekte – sprogbrug for at anvende apostroffen også ved pronominerne, og det ville være den enkleste og mest konsekvente regel for hvordan genitiv skrives (jf. tegnkonstansprincippet og enkelt-hedsprincippet). Det ville medføre at *dere* i ortografien ville fremstå som en allomorf af 3. person pluralis der kun bruges i netop genitiv, og det samme ville gælde for *vore* og *jere* som allerede er (eller for *jere's* vedkommende har været) etableret som possessive pronominer, endda i plu-

¹⁹ Til systemet af personlige pronominer hører også 2. persons-pronomenet *De/Dem/Deres* som bruges i formel høflig tildale, og som synkretiserer singularis og pluralis (Hansen & Heltoft 2011: 551); *Deres* er en genitivform der hvad angår ortografien for *s*'et må vurderes på samme måde som 3. persons-pronomenet *de/dem/deres*.

ralisbøjning. Man kan mene at denne situation ville være et uacceptabelt morfologisk roderi, men som retskrivningsregel efter enkelhedsprincippet ville det formentlig ikke volde problemer. Det er dog også muligt at anlægge det perspektiv at de personlige pronominerne generelt opfører sig anderledes end andre nominale ord, først og fremmest ved at udtrykke kausforskell, og derfor kan de behandles som en klasse for sig, også hvad gælder retskrivningsreglerne. Man kunne på den baggrund indføre en regel om at genitiv skrives *’s*, undtagen ved de personlige pronominer hvor genitiv skrives uden apostrof. En sådan skelnen ville i øvrigt ligne den skelnen der drages i engelsk ortografi mellem genitivformer af pronominer og genitivformer af alle andre ord: *it* har genitivformen (eller possessivformen) *its*, men der skrives med apostrof i *the car’s*, *the little child’s* etc.

En sondring mellem nogle possessivformer hvor der bruges apostrof, og andre hvor den ikke bruges, forekommer også klart at være det rimeligste svar på det andet spørgsmål, om de possessive pronominer. Ved disse former er der ikke et possessivangivende morfem der kan isoleres fra stammen – det *er* stammen der udtrykker possessivbetydningen – og derfor vil det være absurd at forsøge at placere en apostrof som en opdeling: *mi’n*, *dit’*, *v’or*, *si’ne*?

Spørgsmålet om apostrof ved pronominerne kan således følge en af to mulige grænsedragninger: en sondring mellem genitivformer og possessive pronominer (*hunden’s*, *den’s* vs. *min*) eller en sondring mellem det der ikke er personlige pronominer, og så de personlige pronominer, herunder de possessive (*hunden’s* vs. *dens*, *min*).

4.2. Apostroffen som krav eller mulighed

En retskrivningsregel om generel brug af apostrof før genitiv-*s* vil kunne have form af et krav eller en mulighed, dvs. enten *’s* som eneste korrekte genitivendelse eller *’s* som en måde at udtrykke genitiv der frit kan vælges i alle tilfælde, som et alternativ til de nuværende regler for valg mellem *s*, *’* og *’s*.

For den første model taler enkelhedsprincippet og ligeledes *fasthedsprincippet* der ud fra en opfattelse af valgfrihed som et onde der gør normen vaklende og udflydende, tilsiger at der ikke bør være flere alternative skrivemåder eller bøjningsformer af samme ord (Vikør 2007: 167). En ændring fra de nuværende regler til “altid apostrof

før genitiv” vil bringe retskrivningen en tand mere i overensstemmelse med fasthedsprincippet idet valgfriheden ved forkortelser der kan udtales som egentlige ord (jf. afsnit 1.1), dermed afskaffes. For apostrof før genitiv som den eneste korrekte form taler også *rationaliseringsprincippet* ifølge hvilket et sprog bør strømlines mest muligt for at gøre det effektivt og stringent (Vikør 2007: 182), i tråd med entydighedsprincippet.

For den anden model, apostroffen som en mulighed, taler det sproginterne *variationsprincip* og det nært beslægtede sprogbrugerorienterede *valgfrihedsprincip* (Vikør 2007: 164, 177-178). Rummelighed og valgfrihed betragtes oftest som et gode, og i valgfrihed kan der ligge en anerkendelse af at folk er forskellige og skal have mulighed for udtrykke deres forskellighed. Valgfrihed kan derfor ses som et redskab for øget ligestilling mellem forskellige sprogbrugere og dermed som et princip i overensstemmelse med demokratiprincippet. I den nuværende retskrivning er der ikke valgfrihed, når der ses bort fra den valgfrie apostrof ved forkortelser der kan udtales som egentlige ord. Indførelse af *’s* som den eneste korrekte genitivendelse vil dermed bevare status quo mht. valgfrihed. Hvis *’s* derimod indføres som tilladt mulighed i alle tilfælde, ved siden af de p.t. gældende regler, vil det medføre en øget overensstemmelse med valgfrihedsprincippet.

Et argument for “altid apostrof før genitiv” som et udtryk for mere radikale demokratiseringsbestrebelse vil kunne tage udgangspunkt i *modprestigeprincippet* ifølge hvilket man bevidst bør fremme og bruge former med lav prestige for at vende op og ned på de sociale fordomme der ligger til grund for det aristokratiske prestigeprincip (Vikør 2007: 179). Princippet kan bruges som argument for en streng normering når denne normering er rettet imod gamle prestigenormer, idet forkastelsen af den gamle norm og promovering af den tidligere lavstatuspraksis vil nedbryde de privilegier som den gamle højstatusgruppe af sprogbrugere har haft. Eftersom brugen af apostrof er en lavprestigepraksis associeret med “dårlig dannelse”, kan indførelsen af en generel regel om *’s* som eneste genitivudtryk betragtes som et lille revolutionært socialt tiltag der gennem nedbrydelse af sprogbudsforudomme skal fremme lighed i henhold til demokratiprincippet. Man vil dog imod dette argument formentlig fremføre at en sådan omvæltning af hvad der nyder anerkendelse, og hvad der ikke accepteres, blot skaber en ny høj- og lavprestigesituation som vil virke imod den demokratiske bestræbelse.

5. Hvorfor genitiven ikke skal skrives som et selvstændigt ord

Når først det er fastslået at genitiv-*s*'et ikke er en bøjningsendelse i dansk, og ikke har været det længe (jf. afsnit 2), kan man spørge hvorfor man ikke går hele vejen og betragter dette *s* som et selvstændigt ord. Det gør Brink (2000) som argumenterer for at *s*'et er en obligatorisk post-positionel præposition (hvilket vil sige en postposition ifølge gængs terminologi, men termvalget er ikke det væsentlige i Brinks analyse). Der er imidlertid en god grund til ikke at betragte *s* som selvstændigt ord, nemlig de fonologiske regler for status som ord i dansk. Et dansk ord består som minimum af en stavelse, og det vil sige at et sprogligt tegn for at kunne komme i betragtning som et ord må indeholde mindst ét fonologisk element der kan udgøre en stavelseskerne. Det gør genitivmorfemet, der alene består af den ustemte sibilant /s/, ikke. Det anerkender Brink naturligtvis, men han betragter det som et enestående træk ved *s* som selvstændigt ord og henviser til at ord på under en stavelse findes i en mængde af verdens sprog, hvorfor fraværet af en stavelseskerne ikke bør diskvalificere ordanalysen (Brink 2000: 37). Det mener jeg dog at det bør, netop fordi den egenskab at udgøre minimum én stavelse hører til en konsistent analyse af hvad det vil sige at noget er et ord i en fonologisk model for netop dansk som specifikt sprog. Det forhold at nonsyllabiske ord findes i andre sprog, er ikke et godt argument for at hævde at der skulle findes ét sådant ord i dansk, især ikke når betegnelsen klitikon er til rådighed netop til at betegne et sprogligt tegn der indtager en mellemstatus mellem affiks og selvstændigt ord (jf. Matthews 2014; Spencer & Luis 2012).

Med afvisningen af beskrivelsen af genitiv-*s*'et som et grammatisk og fonologisk set selvstændigt ord kan det også afvises at *s*'et skal skrives som et. Det ville være et radikalt brud med retskrivningspraksis at lade *s* optræde som selvstændigt ord adskilt af blanktegn fordi et dansk ord som minimum ortografisk består af et vokalgrafem, i overensstemmelse med det fonologiske minimum for et dansk ord.²⁰ Apostrof er derimod netop egnet til lige præcis at forbinde genitivklitikonet med sin vært, bedre end både *s* uden apostrof (jf. afsnit 3.1) og *s* omgivet af blanktegn.

20 Det er ikke et fonologisk krav at en dansk stavelse indeholder en vokal, idet også sonorante konsonanter kan udgøre stavelseskerne, men enhver stavelse der kan udtales med en sonorant konsonant som stavelseskerne, repræsenteres ortografisk med et vokalgrafem, fx [ʃ] i udtalen af *cykel*, [ˈsyʂl], repræsenteret ortografisk med <el>.

6. Konklusion

Jeg har i artiklen her fremlagt et forsvar for en generel brug af apostrof før genitiv-s'et på dansk. Med udgangspunkt i de grammatiske forhold der gør sig gældende for genitiv i moderne dansk, har jeg opstillet en række argumenter for apostrofbrugen der synes at veje tungt sammenlignet med de argumenter der kan fremføres imod apostroffen.

I sine konkluderende bemærkninger om de principper der ligger bag sprogregulering og således også retskrivningsspørgsmål, peger Vikør på at det afgørende for tilslutningen til det ene eller det andet af de mange principper der fremføres i sprognormeringsdiskussionerne, lader til at være

dei allmenne ikkje-språklege ideologiane, samfunnssyna og menneskesyna. Der finn vi truleg føresetnadene for dei typiske språkhaldningane vi meir eller mindre bevisst overtar eller utviklar, dei språklege verdisynta som i sin tur dannar grunnlaget for dei standpunkta vi tar i konkrete språkspørsmål (Vikør 2007: 191).

Skal man i lyset af denne konklusion samle op på argumenterne for og imod genitivapostrof, kan man sige at det ideologiske tankegods der danner baggrund for de to positioner, er den demokratiske indstilling over for den traditionalistiske og den aristokratiske og – i et vist omfang – den nationalistiske indstilling. Et par afsluttende overvejelser kan knyttes til reglerne for genitiven ud fra et demokratisk perspektiv.

Lykkeberg (2012: 65) beskriver den demokratiske ide som “[r]etten til selv at bestemme og til ikke at blive bestemt over af nogen, man ikke anerkender”. Det demokratiske samfund skal beskytte den enkeltes frihed samtidig med at det er nødvendigt at der bliver bestemt, og det kan kun lade sig gøre hvis mennesket som borger kan se fornuften i den måde der bliver bestemt på (Lykkeberg 2012: 65). I et demokrati accepterer man indskrænkninger af ens personlige frihed hvis denne frihedsbegrænsning er rimelig, først og fremmest grundet hensynet til det fælles bedste. Betragter man en officiel, statslig sanktioneret retskrivning som et fælles gode, må der stilles det demokratiske krav til retskrivningsreglerne at de ikke er urimelige. Retskrivningsregler er urimelige og dermed demokratisk uacceptable hvis de er for svære at følge – det er urimeligt vanskeligt at leve op til bestemmelserne – eller hvis en specifik regel er en frihedsindskrænkning der ikke er tilstrækkeligt begrundet, hvorved der ikke er nogen rimelig grund til at ens frihed skal indskrænkes sådan som reglen gør det. De nu-

værende genitivregler er vel ikke som sådan i særklasse vanskelige, men sammenlignet med en generel regel om *ʒ* for markering af genitiv er de vanskeligere end nødvendigt. Med de mange forskellige grunde der er til at acceptere genitivapostroffen, er det ikke urimeligt at betragte reglen om at man normalt ikke må sætte apostrof, som en utilstrækkeligt begrundet begrænsning af den skrivendes frihed inden for normen.

Sprogrigtighedsentusiaster er ofte meget hidsige over for genitivapostroffen, og den arge modstand mod apostroffen formuleres ofte med eksPLICIT henvisning til dårlig dannelse. Apostrofbrugen er smagløs, den er en sygdom og et knæfald for udenlandsk påvirkning udbredt blandt det brede lag i befolkningen som ikke har tilstrækkelig sproglig dannelse.

Der kan fremføres argumenter imod indførelse af apostrof før genitivs'et, også argumenter der hviler på centrale danske retskrivningsprincipper. Dog er der ganske tungtvejende argumenter som taler for indførelsen af genitivapostroffen. Disse argumenter beror på en analyse af apostrofens afspejling af genitivens grammatik der viser at der intet sygt, unaturligt, sprogligt ukyndigt eller latterligt er ved brugen af genitivapostrof. Det er tværtimod en skrivepraksis der smukt korresponderer med genitivmorfemets særlige status som klitikon på ledniveau, en helt rimelig tydeliggørelse af den grammatiske struktur i overensstemmelse med brugen af apostrof i almindelighed. Apostroffen er på forhånd kendt fra genitivmarkeringen, den er, på trods af de gældende regler, vidt udbredt, og den er ud fra en række principper helt fornuftig. Af disse grunde og ud fra en demokratisk grundindstilling til sprogregulering og retskrivning er det svært at se hvorfor man ikke fra officielt hold skulle blåstempe *ʒ*.

Kilder til ældre dansk

B 69 = Skånske Lov, efter Stockholm B 69 i DgL I, 1; ca. 1350.

GkS 3125 = Skånske Lov, efter GkS 3125 i DgL I, 1; ca. 1550.

DgL = *Danmarks gamle Landskabslove*, bd. I-VIII (1933-1961), udgivet af Johannes Brøndum-Nielsen m.fl. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Litteratur

Basbøll, Hans (2005). *The Phonology of Danish*. Oxford: Oxford University Press.

Basbøll, Hans (2014). Danish *stød* as evidence for grammaticalization of suffixal positions in word structure. *Acta Linguistica Hafniensia* 46,2, 137-158.

- Brink, Lars (2000). Kongen af Danmark s bolsjer. *NyS – Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori* 26+27, 35-42.
- Brink, Lars, Jørn Lund et al. (1991). *Den Store Danske Udtaleordbog*. København: Munksgaard.
- Diderichsen, Paul (1962). *Elementær Dansk Grammatik* (3. udgave). København: Gyldendal.
- Diderichsen, Paul (1968). *Sprogsyn og sproglig opdragelse. Historisk baggrund og aktuelle problemer*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
- Gregersen, Frans (2015). Hvad er forudsætningerne for en (u)mulig retskrivningsreform? I *Rette ord. Festskrift til Sabine Kirchmeier-Andersen i anledning af 60-årsdagen*, red. af Dorthe Duncker, Eva Skafte Jensen & Ole Ravnholt. København: Dansk Sprognævn, 125-140.
- Hansen, Erik (1975). Den hemmelige præmis. Argumenter og skinargumenter i sprog-rigtighedsspørgsmål. Genoptrykt (2001) i *Glæden ved grammatik*, red. af Henrik Galberg Jacobsen og Henrik Jørgensen. København: Hans Reitzel, 151-163.
- Hansen, Erik (1991). *Skrift, stavning og retstavning*. København: Hans Reitzel, 151-163.
- Hansen, Erik (1992). Apostrofitis. *Nyt fra Sprognævnet* 1992, nr. 1, 1-4.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Heltoft, Lars (1996). Paradigmatic structure, word order and grammaticalization. I *Content, Expression and Structure. Studies in Danish Functional Grammar*, red. af Elisabeth Engberg-Pedersen, Michael Fortescue, Peter Harder, Lars Heltoft & Lisbeth Falster Jakobsen. Amsterdam: John Benjamins, 469-494.
- Herslund, Michael (2001). The Danish -s genitive: from affix to clitic. *Acta Linguistica Hafniensia* 33, 7-18.
- Jacobsen, Henrik Galberg & Peter Stray Jørgensen (2005). *Håndbog i Nudansk* (5. udgave). København: Politikens Forlag.
- Jervelund, Anita Ågerup (2007). *Sådan staver vi – om ortografi og stavfejl*. Frederiksberg: Dansk lærerforeningens Forlag.
- Jespersen, Otto (1924). *The Philosophy of Grammar*. London: Georg Allen & Unwin.
- Jespersen, Otto (1934). Gruppegenitiv på dansk. I *Studier tilegnede Verner Dahlerup. Danske Folkemaal, Tillægsbind til 8. Aargang*. København & Aarhus: Universitetsforlaget i Aarhus & C. A. Reitzel, 1-7.
- Lund, Jørn (1994a). Sprogbrevet 98, oktober 1994. København: DR-forlaget.
- Lund, Jørn (1994b). Sprogbrevet 99, november 1994. København: DR-forlaget.
- Lykkeberg, Rune (2012). *Alle har ret. Demokrati som princip og problem*. København: Gyldendal.

- Matthews, P.H. (2014). *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*, 3. udg. Oxford: Oxford University Press.
- Nielsen, Peter Juul (2016). *Functional Structure in Morphology and the Case of Nonfinite Verbs. Theoretical Issues and the Description of the Danish Verb System*. Leiden: Brill.
- Norde, Muriel (1997). *The history of the genitive in Swedish. A case study in degrammaticalization*. Academisch Proefschrift, Fakulteit der Letteren, Universiteit van Amsterdam.
- Norde, Muriel (2006). Demarcating degrammaticalization: the Swedish s-genitive revisited. *Nordic Journal of Linguistics* 29.2, 201–238.
- Perridon, Harry (2013). The emergence of the s-genitive in Danish. *Language Sciences* 36, 134–146.
- Retskrivningsordbogen*, 4. udgave (2012). Dansk Sprognævn v. Anita Ågerup Jervelev, Jørgen Schack, Jørgen Nørby Jensen & Margrethe Heidemann Andersen. København: Alinea.
- Spencer, Andrew & Ana R. Luis (2012). *Clitics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sprognævnets bekendtgørelsen: *Bekendtgørelse om Dansk Sprognævns virksomhed og sammensætning*, BEK nr. 178 af 09/03/2009, www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=123673 (senest tilgået 30. 9. 2019).
- Theisen, Jacob (2016). Jensens Bøfhus and Herold's Varehus. *The Casual Remark*, 5.12.2016, www.hf.uio.no/ilos/english/people/aca/jacobth/the-casual-remark/apostrofitis.html (senest tilgået 8.8.19).
- Togebj, Ole (2001). The concept of possession in Danish grammar. I *Dimensions of possession*, red. af Irène Baron, Michael Herslund & Finn Sørensen. Amsterdam: John Benjamins, 41–55.
- Vikør, Lars S. (2007). *Språkplanlegging. Principp og praksis*. 3. udg. Oslo: Novus Forlag.
- Wiwel, H.G. (1901). *Synspunkter for dansk sproglære*. København: Det Nordiske Forlag.